

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

Caput nonum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

contr. Apion, Lucian, de Astrolog.
Eustath. in Odyss. 2.
Eustath. ibid.
Lucian. Macrobius.
Agatharch. De miris Rubr. l. 5.
Lucian. Macrobius.
Phleg. De reb. mirab. cap. 4.
Hygin. Fab. 7.
Treb. Poll. Claud. cap. 1.
Strab. libr. 9.

σωστράτων, consiliarium prudentissimum Josephus appellat. Vates fuit futurorum sciens Tiresias, haud secus quam Mosès. Inter Astrologos Tiresiam recenset Lucianus, qui & notabile hoc habet, geminum ipsi sexum fuisse tributum, quod stellarum masculas alias, alias femineas esse dixerit: ab astris etiam, quæ πείρα appellatur, nomen ipsi fuisse impositum Eustathius affirmat: Mosès impense fuit eruditus disciplinis Ægyptiorum; ii autem Astronomiam diligenter coluerunt. Musicæ artis peritiam ab Apolline consecutum esse Tiresiam legitur apud Eustathium: dote eadem clari fuerunt Orpheus, Linus, Amphion, Eumolpus, Mercurius, Pan, Apollo, in quibus Mosèm dissimulatum esse evicimus. Scribit Lucianus Diis sacrum fuisse Tiresiam, ac purissima vivendi ratione fuisse usum; quod Mosès quam proprium sit, dicere supervacaneum est. Addit diutissime eum hanc ob causam vixisse: plus quam quinque ætates assignat Euripides, quo nomine & ab Agatharchide reprehenditur; sex Lucianus; septem Phlegon, & Hyginus: cujus figmenti ratio continetur hoc Trebellii Pollionis testimonio, quo Mathematicos ait dicere solere, centum & viginti annis humana vitæ spatia determinari; etiam illud addentes, Mosèm solum Dei, ut Judæorum libri loquuntur, familiarem, centum viginti quinque annos vixisse: qui quum quæreretur, quod juvenis interiret, responsum ei ab incerto ferunt numine, neminem plus esse victurum. Ad radices Tilphosii montis extorrem obiisse Tiresiam tradidit Strabo: extra patriam obiit & Mosès, & in valle sepultus est. Prudentia Tiresias etiam post mortem clarus fuit:

τῆς καὶ τῆς θεῶν νόου πῶς προσηφεία
δὴν παπυρίαι.
Huic etiam defuncto mentem dedit Proserpina,
Solut ut sapiens esset.

Homer. Odyss. inquit Homerus; vel ut Callimachus:

Callim. Hymn. in Lau. Pall.

καὶ μὲν θεῶν, δὲ τῆς θεῶν, παπυρίαι δὲ νεκρῶν
φοιτασῶν, μέγαλον ἦν αἰσῶν.
Et solus, postquam obierit, sapiens inter mortuos
stabit, magno honoratus Plutoni.

proptereaque ipsum de futuris Ulysses consulit. Quibus ingeniose expressus est Mosès, ad vitam pie recteque instituendam scriptis libris homines post mortem juvans, ipsi que vaticinia futurorum pandens. Idem Tiresiæ defuncto honos à Thebanis habitus est ac Diis ipsis, Diodoro teste: Mosèm gentes plurimæ in Deorum album retulerunt. Denique Strabo Mosèm cum Orphæo, Musæo, & Tiresiæ comparat; Mosèm videlicet cum Mosè ipso.

Diodor. libr. 4.
Strab. libr. 16.

CAPUT NONUM.

I. Ex Arcadia fere profluxit omnis Romanorum Theologia. II. Janus idem ac Mosès. III. Vertumnus idem ac Mosès. IV. Faunus idem ac Mosès. V. Silvanus idem ac Mosès. VI. Evander idem ac Mosès. VII. In Penatibus et Laribus latet Mosès. VIII. Multa quoque ex historia Mosès in Romuli historiam translata sunt.

Ex Arcadia fere profluxit omnis Romanorum Theologia.

Dion. libr. 1.

Steph. in epigr.

Dion. libr. 1.

I. Romanorum Theologia Græcicæ Theologiæ propago fuit, ac ejus potissimum quæ vigeat in Arcadia. Nam si temporum replicemus memoriam, multas ex Arcadia colonias venisse in Italiam, illicque sedes posuisse reperimus. Primum enim Aborigines, gens Arcadibus prognata, ducibus OEnotro & Peucetio fratribus, multis ante Trojanum bellum annis, in Italiam transfretarunt, ut ex antiquis scriptoribus solerter probat Dionysius Halicarnassæus. Eodem deinde profectos Pelasgos in sedes suas receperunt Aborigines, καὶ τὸ σαρπηδῶνι: propter cognationem, inquit Dionysius, quippe ex Peloponneso ortos, καὶ ἀρκάδας τὸ ἀνέκτατον & Arcades ab origine. Unde & Arcadia dicta est Pelasgia, Stephano teste. Hi vero eam sibi delegerunt regionem, in qua deinde Roma condita est. Iisdem in locis confederunt Arcades, Evandrum, ut fertur, ducem secuti, Palantio Arcadica urbe relicta. Nec longum abierat tempus, cum aliæ Arcadum Pheneatarum, Elidenfibibus Epeis permistorum, copiæ Herculis ductu eandem tenuerunt regionem. Postremus illic appulit Æneas cum Trojanis, qui & originem ad Arcades referebant: Dardanus enim avtor Trojæ Arcas fuit, Electræ filius, Atlantis nepos, qui Arcadiæ regnum tenuit, ut ab eodem Dionysio scriptum extat. Ergo Romanorum, Latinorumque progenito-

res, Arcades fuere. Patrios autem illi ritus & religiones in Italiam intulerunt. Atqui satis declaratum est superiori capite, ex omnibus Græciæ regionibus non aliam sæpius esse delectam quam Arcadiam, cui natales eorum adscriberent Mythici, quos ad Mosis exemplar adornare vellent. Testis Mercurius, & Mercurio prognatus Pan; Æsculapius quoque, quem cultum ab Arcadibus, & apud eos humatum esse cognoscimus ex Cicerone, Pausania & Stephano: necnon & Prometheus, qui cum Mercurio, & Æsculapio confunditur, quique Atlantis Arcadiæ regis, vel frater, vel pater fuisse dicitur: testis denique & Aristæus. Hinc colligitur Mosis nomen, ac rerum ab eo gestarum famam, ritusque etiam ac præcepta illuc pervasisse; profectosque subinde Arcades, iisdem moribus & institutis Italiam imbuisse. Ergo Myrsilus Lesbibus auctor est sterilitate laborantes in Italia Pelasgos proventuum omnium decimas Jovi, Apollini & Cabiris vovisse: in quo manifesta cernuntur Mosis & Mosaicæ Legis vestigia. Evander deinde sacra multa, præcipue vero Panis, quem Arcades præ Diis aliis summo in honore habebant, & antiquissimum omnium arbitrabantur, & Mercurii, quorum utrumque nos Mosem esse vicimus, cultum sanxit apud Italos, si Ovidio credimus. Literarum insuper usum, & Musicorum quorundam instrumentorum, eosdem docuit; & latis legibus mores eorum feros ac rudes emendavit, quæ ab Ebræis ad Arcades profectæ erant, atque ex Mosis historia arcessitæ & conflata. Exin Hercules harum regionum incolis decimarum Diis impertendarum ritum fertur tradidisse. Meminerunt & sacrificiorum Dionysius ac Strabo, Græcanico ritu Romæ fieri solitorum, & ab Evandro ac Hercule institutorum. Postrema hæc Romani acceperunt à Sabinis, qui Sancum, seu Herculem, auctorem gentis suæ iactabant: idcirco nimirum quod coloni essent Lacedæmoniorum, ut auctor est Plutarchus. Lacedæmonii autem quod se ab Hercule ferebant. Ita hi quoque ritus à Peloponnesiis ad Romanos venerunt. Æneam postmodum, capta Troia, clam Samothracia Cabirorum mysteria abstulisse, & in Italiam deportasse volunt quidam, Plutarcho teste: quæ Trojam condens Dardanus attulerat. In Cabiris autem non uno modo delitescere Mosem supra evicimus. Mere quoque Mosaicum est, quod de Numa tradit Plutarchus, & retuli supra; edicto ipsum cavisse, ne quis Romanorum effigiem Dei ullam vel pingeret, vel sculperet; atque id fieri nefas habitum fuisse apud Romanos per annos centum & septuaginta. Igitur quæ sibi numina Romani colenda proposuerunt, vel eadem omnino fuere, ne mutatis quidem nominibus, quæ Græci venerabantur; vel interpolato parumper habitu ac nomine, manserunt tamen eadem apud illos; vel eorum propria ac peculiaria fuere; cujusmodi erant Quirinus, Evander, Carmenta, Acca Laurentia, Anna Perenna, aliaque hujusmodi. Ea prætereo, propter quæ, inquit Cicero, datur homini ascensus in calum, Mentem, Virtutem, Pietatem, Fidem, easque laudes, quarum delubra Romæ publice dedicata erant. Prætereo & illa, quæ hominibus, hominumve bonis tuendis & servandis præfunt, qualia fuerunt Domiducus, Cælius, Volumnus, Tutanus, Robigus, Terminus, aliaque hujus generis sexcenta. Omnia recognoscere nec vacat, nec necesse est. Seligam aliquot, quæ si suis exolvero involucris, Moses in iis statim apparebit.

II. Primus in scenam prodeat Janus, cujus ætatem cum Liberi, Persei, & Amphionis ætate conjungunt Chronologi. Illos autem jam Mosem esse scimus. Nomen Jani variis modis Grammatici ἐτυμολογῶσι. Mihi probabile est fieri ab Æolico *Ἰαν*, quod Jovis nomen est; unde *Ἰανός*, Janus; ut à *Ἰανὸς*, Iuno; à *Ἰανὸς πατὴρ*, Juppiter; à *Ἰανόν*, jugum. Ergo Janus est Juppiter, juxta rationem nominis. Jovem autem esse Solem Macrobius demonstravit. Ita Janus est Sol; ut Jana, Luna apud Varronem. Unde Diana dicta, quasi *Divia Jana*, quemadmodum & *Divos Janos* pro Sole, ut alibi notat idem Varro. Id jam observatum aliis. Item cum ait Plutarchus Janum esse Dæmonem, Solem intellige: Dæmonem enim esse Solem declaravi in Observationibus ad Origenem. Matutinus pater Horatio dicitur Janus: quidam diei dominum, quidam anni faciunt, juxta Amobium, & Servium, ex quibus concluditur Solem esse. Idem probant & alia plurima quæ viri docti collegerunt. Multus est in hoc argumento Macrobius, apud quem asseverat Nigidius *Apollinem Janum esse, Dianamque Janam*. Apollo autem Moses est, ut superiora indicant: meminisse enim debemus eadem re nonnumquam physica & historica symbola contineri. Sororem Camelsen in Perthæbia Janum duxisse perhibet Dracon Corcyræus apud Athenæum: sororem patruelem Jochabed duxit Amram, ex quibus genitus est Moses. Bifrons pingebatur Janus; quod Græcus inter Italos degens, pristinae linguæ usum, ac vitæ rationem mutaverit; vel quod homines agrestes mansuefecerit, inquit Plutarchus; vel quod & præterita sciverit, & futura provide- rit, inquit Macrobius. Hæc Mosis omnia conveniunt, qui Ebræus in Ægypto diu vixit; qui Ebraicam & Ægyptiam calluit linguam; qui Ebræos legibus coercuit; qui

Cicer. De nat. Deor. libr. 3. Pausan. Arcad. Steph. in Kazé.

Myrs. apud Dion. libr. 2.

Ovid. 5. Fast.

Dionys. libr. 4. Strab. libr. 5.

Plut. Romul.

Plut. Camill.

Plutarch. Numa. Clemens. Alex. Strom. 1. Euseb. Præp. libr. 9. cap. 6.

Cicer. libr. 2. de legib.

Janus idem ac Ades.

Macr. Sat. 1. r.

cap. 21.

Varr. De re rust. libr. 1. cap.

37. & De Ling.

Lat. libr. 6.

Plut. Numa.

Horat. Sermon.

2. Sat. 6.

Arnob. libr. 3.

Serv. in Virgil.

En. 7. v. 607.

Macrob. Sat.

libr. 1. cap. 9.

Athen. libr. 15.

Plutarch. in

Quest. Rom.

& in Num.

Macrob. Sat.

- veterum peritus, & futurorum præcius, utraque literis commendavit. Mihi vero caussa inesse videtur probabilior velamini, quo Moses de monte descendens faciem texit: nam hoc fuit velut nova frons, & nova facies priori & nativæ superimposita. Ex luce vero, quam ex Dei colloquio retulerat, factum est ut fulgidus & radiatus
- libr. 1. cap. 9. Janus pingi solitus sit, quod factum discimus ex Albrico. Janus præidet Janus, quod & nomen indicat, & clavus quam dextra gerit; unde & *Ἰανῶν* dicitur. Glossæ Philoxeni: *Janus, Ἰανῶν θεός*. Dicitur & Patulcius & Cluvius. At, *Ἰανῶν*, Apollinis quoque cognomen est, ut docet Nigidius. Apollo autem Moses est. Mercurius etiam, alter Moses, *Ἡερμῆος* & *Ἰανῶν* à cardinibus januarum dicitur. Ego vero aliam fabulæ hujus reperio originem in historia Mosis: sic enim legitur in Exodo: *Vocavit autem Moses omnes seniores filiorum Israël, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, & immolate Phasæ; fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine; & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem: nullus vestrum egredietur ostium domus sue usque mane. Transibit enim Dominus percurrens Ægyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendet ostium domus, & non finet percussorem ingredi domos vestras & ledere. Vidimus supra Apollinem *ἀγυῖα* esse dictum, quod viis itidem ut Mercurius præsit. Uterque autem Moses est. Janum similiter redorem esse viarum Macrobius testificatur. Ait idem, *Mythicos referre, regnante Jano omnium domos religione ac sanctitate fuisse munitas*; quod de Mose verissime & aptissime dici potest. *Viam pandere Deorum ad audientiam creditur Janus, auctore Arnobio. Causam affert Ovidius, quod cum limina servert, per ipsum habetur aditus ad Deos.* Hanc ipsam esse causam, cur primus Deorum omnium invocetur, censet Macrobius. *Quam sæpe munere hoc functus sit Moses, Deumque inter & homines medium se & sequestrum præstitit, docet sacra Historia. Omni vero observatione dignum est, & rem penitus evincit ac conficit, quod legitur apud Albricum de imagine Jani: In dextra habebat clavem, in sinistra vero habebat baculum, quo saxum percutere, & ex illo aquam producere videbatur. Quo pertinet illud Ovidii: Ille tenens baculum dextra, davemque sinistra. En tibi Mosem virga è rupe aquas elicientem. Memorabile & illud portentum, quo protensa manu effecit Moses, ut aquæ maris Rubri in alveum revolutæ imminentem Ægyptiorum exercitum obruerent, hoc adumbratur figmento, quod post Ovidium refert Macrobius; bello Sabino, irruentibus per portam Janualem hostibus, ex ade Jani, per hanc portam, magnam vim torrentium undis scitentibus erupisse, multasque perduellium catervas devoratas rapida voragine periisse. Navis illa in Jani numismatis expressa, non navigium quo Saturnus trajecit in Italiam, sed ficellam illam scirpeam pice ac bitumine oblitam mihi videtur significare, in qua Moses expositus est. Regem fuisse Janum auctor est Plutarchus; quamobrem in throno sedentem eum Albricus repræsentat: in Ebræos jus regium Moses exercuit, & *βασιλεύς* à Clemente Alexandrino appellatus est. *Quis te constituit principem & judicem super nos?* aiebat ei rixosus ille Ebræus in Ægypto. Itatorum Janus legumlator fuit, teste eodem Plutarcho: Moses Israëlitarum. *Xenon primo Italicorum tradit Janum in Italia primum Diis templa fecisse, & ritus instituisse sacrorum*: ipsa sunt verba Macrobii: præcipua hæc Mosis laus est. Jano divini honores in Italia sunt decreti: Mosis sub aliis nominibus, passim. Ex variis denique, quæ de Jano feruntur fabulis, concludamus cum Arnobio, nullum unquam extitisse Janum; credamusque potius, allatis convicti rationibus, nihil aliud quam impositam Mosis larvam fuisse.**
- Vertumnus idem ac Mofes. Propert. libr. 4. Eleg. 2.
- III. Vertumnus eundem esse ac Janum bene longa dissertatione probare conatus est Johannes Annius Viterbiensis, quem & alii affectati sunt. Hoc si illi concedatur, concedatur quoque nobis necesse est Vertumnus esse Mosem. Scribit Propertius in Elegia, Vertumni laudibus dicata, speciem illum Iacchi nonnumquam furari solitum, Phæbi etiam, necnon & Fauni. Atqui Phæbus, & Iacchus Mosem dissimulant, ut docui, dissimulat & Faunus, ut mox docebo. Hortorum quoque Deus est Vertumnus, itidem ut Priapus, qui Moses est. In omnes fingitur formas, ut Proteus, & Faunus; quorum uterque, alter Moses est; & ut Genius, quem vultu mutabilem esse testatur Horatius: Genius autem ad Solem refertur, ut ostendi ad Origenem: Sol autem Apollo est, Apollo Moses. Eadem enim res, ut sæpe jam monui, alium significatum habet physicum, alium historicum. Mentibus etiam humanis præesse, & cogitationes hominum vertere ac mutare Vertumnus Acron censet, quod aliud Genii officium est. Se puellam & virum fieri prædicat Vertumnus apud Propertium, quod & de Mercurio, & de Baccho, & de Vulcano, & de Tiresia legitur. Itaque in omnibus Italiae municipiis ambiguo vultu Vertumni simulacra fingebantur, quæ pro habitu imposito, diversas numinum facies exhibebant. Auctor Acron. *Vertumnus Deus inventendarum rerum est, id est mercaturæ*, inquit Afcionius Pedianus. Idem tradunt Acron,
- Macrob. Sat. libr. 1. cap. 9. Arnob. libr. 3. Ovid. f. Fast. Macrob. Sat. libr. 1. cap. 9. Ovid. f. Fast. Ovid. Fast. 1. Macrob. Sat. libr. 1. cap. 9. Plat. in Numa Albr. De Deor. imag. Clem. Alex. Strom. 2. Esod. 2. 14. Plat. Quest. Rom. Macrob. Sat. libr. 1. cap. 9. Arnob. libr. 3. Horat. libr. 2. Epit. 2. Prop. libr. 4. El. 2. Act in Horat. Scem. 1. Sat. 7. Afcion. in Ci.

& Porphyrio. Id ille cum Mercurio, qui Mosēs est, commune habet; item cum Jano, ut illic scribit Acron. Primitias fructuum sibi vindicat apud Propertium & Ovidium; quod primitiā frugum omnium, quas Deo offerebant Israëlita, pertinerent ad Sacerdotes, quorum de genere erat Mosēs. Arma etiam apud Propertium tulisse gloriatur: Mosē *ἐν ἀπαισιν στρατηγῶν ἄριστον θαλασσοπόμον*, in omnibus rebus exitium ducem se gefisse perhibent Josephus & Clemens Alexandrinus. Vertumnum Deum Etruria facit Varro: Mosē divinis honoribus insipitā gentes consecrarunt.

IV. Rursum Mosē nobis exhibet alter Romanorum Deus Faunus: quod probare promptum est, cum idem ille sit ac Pan, quem Mosē esse vicinus. Corniger uterque, pinu coronatus uterque, Panicorum terricolorum auctor uterque: nam & id Fauno Dionysius Halicarnassensis adscribit. Bacchi comes uterque: nam & id Fauno tribuit Nonnus in Dionysiis. Fatidicus uterque: nam præter alios Virgilius Fauni oracula prædicat. Quin etiam in nomine Panis habetur origo nominis Fauni, si Salmafio credimus. Itaque Fauni, qui Pan est, & Mercurii sacra primus in Italia fertur instituisse Evander Arcas. Sacra autem patria hæc erant: nam Panem & Mercurium colunt imprimis Arcades; Panem vero præcipue, qui Deus omnium antiquissimus ipsis est & honoratissimus, ut scribit Dionysius. Antiquissimum item Ægyptiis haberi tradit Herodotus: unde colligi obiter potest ex Ægyptiaca Theologia Arcadicam esse ortam. Panem esse Faunum ostendit Ovidius, cum Lupercalia, quæ Pani celebrabantur, Fauni sacra appellat; & Fauni ac Panis nomina promiscue usurpat. Idem alibi:

Exul ab Arcadia Latios Evander in agros

Venerat, impositos attuleratque Deos:

Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis

Has docuit gentes, alipedisque Dei.

Idem ostendunt Cincius & Cassius apud Servium, cum aiunt ab Evandro Faunum Deum appellatum. Servius alibi docet eundem esse Deum, Inuum, Panem, Ephialtem sive Incubonem, Faunum, Fatuum, & Fatuellum. Paria propemodum diserit Probus Virgilio Interpres: paria & Auctor libelli De origine gentis Romanæ: paria & Rutilius Numatianus in Itinerario. Quare insigniter falsus est Libelli ejusdem Auctor, & ante eum Dionysius, & quicumque advenientem cum Arcadibus Evandrum à Fauno Aboriginum rege exceptum fuisse prodiderunt: nam quomodo excipi ab eo potuit in Italia, qui per eum primum cognitus in Italia & cultus est? Nec alium dicas; nam scribit diserte Dionysius Faunum Evandri hospitem, eum ipsum esse quem Romani inter Indigetes retulerunt: Auctor vero memorati Libelli eundem esse ac Panem. Nec idcirco negaverim Fauni nomen ulli deinde in Italia fuisse tributum; at Faunum Deum, ipsum esse Panem pertendo. Quædam tamen Fauni propria fabulatores voluerunt esse, ex quibus & Mosē eum esse conjicimus: cujusmodi est tempus quo dicitur vixisse; Orphei enim, qui Mosēs est, æqualem facit Lactantius. Æqualis quoque dicitur Herculis, qui est Josue. Fatuam Faunam forem cum Lactantius uxorem habuisse scribit: Amram Mosēs pater, quem sæpe cum filio confundi observavimus, uxorem habuit Jochabed forem patrualem. Faunam hanc eandem esse ac Maiam notat Cornelius Labeo apud Macrobiū: Maiam autem quidam Vulcani uxorem, plerique Mercurii matrem, quidam Semelen Bacchi matrem putant, ut ibidem monet Macrobius. Vulcanus autem, Mercurius, & Bacchus, Mosēs ipse est. Narrat Cedrenus & Suidas Faunum eundem esse ac Mercurium; vaftrum illum fuisse, disertum, Mathematicarum & Naturalium disciplinarum peritum, Philosophum, & futurorum præscium; quæ in Mosē omnia apprime quadrant. Addunt fratrum deinde insidiis appetitum in Ægyptum fugisse, magna auri copia suffarcinatum; ibique pro Deo habitum, per annos undequadragesima regnasse. His male dissimulatur vera Mosēs historia, qui fratrum & Ægyptiorum insidias veritus, non in Ægyptum, sed ex Ægypto profugit, & annis quadragesima, multi itidem auri locuples, Israëlitis præfuit; & divinos demum honores in Ægypto adeptus est. Ægyptios locupletasse dicitur Faunus apud eundem Suidam: Israëlitas Mosēs consiliis suis ditavit, tum expilatis & spoliatis Ægyptiis, tum & parta armis uberrima regione. Vult Macrobius Maiam Fauni filiam fuisse, (Oma dicitur Servio, sed mendose) & cum patri concubitu ejus appetenti, ne myrtea quidem virga ab eo cæsa, & vini poculis onusta, morigeram se præbere vellet, ei tandem in serpentem mutato esse obsecutam; proptereaque in ejus templis vitem superextendi, ex iisque serpentes caute abigi. In his Mosēs virga in serpentem mutata, & Mosēs ipse in vini Deum à Mythicis conversus agnoscitur. Metalla, metallorumque fundendorum, ac conflandorum artem reperisse Faunum idem Suidas perhibet: qua re Prometheo, quem Mosē esse diximus, similis est. Prudentiam Fauni laudat Dionysius; Mosēs Josephus, qui

cer. Verr. 3.
Acr. & Porph. in
Hor. Ep. 20. l. 1.
Prop. l. 4. El. 2.
Ovid. Met. 14.
Jof. in Ap. l. 2.
Clem. Strom. 1.
Varr. libr. 4. de
Ling. Lat.

Faunus idem
ac Moses.

Dionys. Hal.
libr. 5.
Nonn. Dion.
libr. 13.
Virg. Æneid. 7.
Salm. in Solim.
Dion. libr. 1.

Herod. libr. 2.
cap. 145.
Ovid. 2. Fast.
& 5.

Serv. in Georg.
1. & in Æn. 6.

Prob. in Virg.
Georg. 1.

Rutil. Itin. l. 1.
Dion. libr. 1.

Lactant. libr. 1.
Instit. cap. 22.

Macrobi. lib. 1.
Sat. cap. 12.

Suid. in
Φαυνοσ.

Macrobi. Sat. libr.
1. cap. 12.
Serv. in Æn. 2.

Suid. in
Φαυνοσ.
Dion. Hal. l. 1.
Joseph. libr. 2.
contra Apion.

cum, ut dixi jam sapius, *prudētissimum consiliarium* appellat. Astronomus fuit Faunus, teste Suida: Moses Oiarfiph dictus est, quod *Solis contemplatorem* sonat. Rex Aboriginum dicitur fuisse Faunus: rex dicitur Moses à Clemente Alexandrino. Magiam calluisse Faunum nonnulli fabulati sunt, ut prædicat Plutarchus: idem à plerisque de Mose proditum esse supra notavimus. Omnes quoque formas induere solitum narrant, quod & de Proteo & Vertumno, qui Mosem adumbrant, dictum vidimus. Faunus civium suorum feritatem narratur mansuefecisse: Moses pius sanctisque legibus Israelitarum mores mitigavit. Tradit Probus Faunum *primum loca certa numinibus, & adificia quedam, lucosque sacrasse, à quo & sana dicta esse* (sic enim hæc emendamus, quæ in editis libris vitata sunt;) Lactantio quoque dicitur *institutor ineptarum religionum*: Moses inter Israelitas piarum & verarum auctor fuit. Faunus demum Deorum albo adscriptus est, quem honorem & Mose pleræque gentes habuerunt. Post mortem oracula dabat Faunus: Moses in scriptis futura mortuus prænuntiavit.

Clem. Alex. Strom. 1. Plut. in Numa.

Prob. in Virg. Georg. 1.

Lactant. libr. 1. Inst. cap. 22.

Silvanus idem ac Mosei.

Isid. Orig. libr. 2. cap. 11.

Horat. Epist. 1. Virgil. Ecl. 10. Inscript. Gruter. pag. 64.

Virg. Æn. 1. 10. Stat. Theb. 1. 5. Plin. libr. 11. c. 1. Macr. Sat. libr. 1. cap. 22.

Serv. in Æn. 8. Inscript. Gruter. p. 64.

Virgil. Æn. 8. H. dar. Pyth. Od. 9. Ovid. Met. libr. 10.

Serv. in Georg. 1. Hesych. in Σιλῶνι.

Tacit. Hist. libr. 5. cap. 3. Ovid. Metam. libr. 10.

Deut. 34. 7. Inscr. Gruter. p. 4. & 64. & 42.

Pausan. Eliac. 4. Evander idem ac Mosei.

Num. 27. 18. & seq.

Dionys. libr. 1. & 2.

Pausan. I. read.

V. Constat quoque Mosem esse Silvanum, si probaverimus hunc esse Panem, & Faunum, & Apollinem: quippe cum hi Moses sint. Hoc autem ex Libello de origine gentis Romanæ liquidum est, ubi legitur Faunum, Silvanum, Inuum, & Panem, unum esse & eundem. Glossæ Philoxeni: *Silvanus, Πάν, θεός Ἰλῶος*. Aliæ Glossæ: *Πάν, ὁ δαίμων, Incubus Silvanus*. Onomasticon vetus: *Silvanus, Πάν*. Isidorus: *Pan dicunt Græci, Latini Silvanum*. Idem docet & Papias. Utrumque veteres piabant lacte. Testis Horatius de Silvano: de Pane idem nos supra ostendimus. Fistula adscribitur utrique, & corona pinea, quam capitis Silvani agrestem honorem Virgilius appellat, & sic visitur in Marmoribus antiquis. Hic est, quem Sylvicolam Faunum Virgilius & Stæsius nominant, indicata obiter nominis origine: nam Silvani à sylvis dicuntur, teste Plinio. Græci Ἰλῶον & Ἰλῶον θεόν nuncupant, quod tamen Macrobius & Servius *ἀγροῦ πῆρ Ἰλῶος, dominum materiam*, non Ἰλῶον, *silvarum*, exponunt. Apollinem esse indicant Auctores finium regundorum, cum tres Silvanos faciunt, quorum unus dicitur *Agrestis, pastoribus consecratus*. Sæpe etiam in Inscriptionibus Agrestis appellatur Silvanus, ubi perperam pro SILVANO AG. legitur non semel, SILVANO AUG. Idem nempe quem Virgilius *Agrosum, pecorisque Deum* nuncupat. Apollinem autem & Arinæum, quorum utrumque Mosem esse evicimus, ἀγροῦ κ' νόμιον Pindarus dici affirmat. Cyparissi casum, quem Apollini adscribit Ovidius, Servius ad Silvanum refert. Alii Silvanum & Silenum eundem esse, & illum ab hoc nomen habere putant; inferto digamma. Unde apud Hesychium Σιλῶνοι dicuntur Satyri, digamma mutato in gamma, ut sæpe fit. Id si ita est, res quoque pertinet ad Mosem; nam Bacchi, qui Moses est, focius fingitur Silenus. Idem futura prædicit; prædicit & Moses. Asino vehitur Silenus, propter notam & supra à nobis memoratam fabulam de grege asinorum agrestium, quorum ductu venas aquarum Moses reperisse narratur apud Tacitum. Silenus suis juvenilibus annis dicitur Ovidio, quod cruda fuerit & viridis Moses senectus, ita ut *non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sint*. Mercurium, Herculem, & Silvanum, *συνεπῆς* fuisse vetus Marmor ostendit, quod repræsentat Gruterus in Inscriptionibus. Aliud Silvano, Mercurio, & Libero positum est. Sæpe reperias apud eundem Herculi & Silvano solis posita monumenta: quippe & Mercurius & Liber Moses est; Hercules vero Josue Moses focius. Memorabile est, quod legitur apud Pausaniam, Sileni sepulcrum esse in regione Ebræorum: quod de Mose intelligendum est, qui cornutus dicitur & pictus est; itidem ut sæpe Sileni exhibebantur, cujusmodi complures marmorei hodieque supersunt.

VI. Nec notis ac symbolis Mosem signantibus Evander vacat. Coævus dicitur fuisse Fauni, qui Moses est; & Herculis, qui Josue. Scribunt igitur primum Evandrum coluisse Herculem tanquam Deum: an propter ista libri Numerorum: *Dixitque Dominus ad eum: (Mosem) Tolle Josue filium Nun, virum in quo est spiritus, & pone manum tuam super eum: qui stabit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine; & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriae tuae, ut audiat eum omnis Synagoga filiorum Israel. Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar Sacerdos consulat Dominum*. Mercurii, qui Moses est, ac Themidis, quæ justitiæ & legum Dea est, filius habitus est Evander, teste Dionysio Halicarnassæo; propter leges à Mose Israelitis latas. Carmentam Romani dixerunt, à carminibus & vaticiniis, ab eaque Evandrum futura didicisse; quo notatur prophetica facultas Mosi. Eandem Ladonis fluvii filiam facit Pausanias, quod à matre Moses in Nilum demissus sit. Arcas fuisse fertur Evander, perinde ut Mercurius, & Pan, & Aristæus, alique quibus Mosem adumbratum esse ostendimus. Nomen etiam, quod hominem viris egregiis stipatum sonat, Mose congruit. Evandro literarum utum debere Latinos scripserunt complures: notavimus supra literarum inventionem Taauto Philonem Byblium, Mercurio Ægyptio Platonem adscripsisse.

lisse. Hyginus: *Has autem Græcas (litteras) Mercurius in Ægyptum primus detulisse dicitur, ex Ægypto Cadmus in Græciam, quas Evandrus profugus ex Arcadia in Italiam transtulit; quas mater ejus Carmenta in Latinas commutavit.* Taausus autem ille & Mercurius, Moses ipse est; à quo & Eupolemus, & alii Eupolemum secuti, aiunt Grammaticam Judæos accepisse, ab his Phœnices, à Phœnicibus Græcos. Italis leges dixisse Evandrum auctor est Dionysius: Ebraei legistatorem Mosem habuere. Musicam quoque Italis tradidit Evander, eodem Dionysio teste, propter egregios illos Mosi Hymnos qui exant in Pentateucho. Evander Italis fruges in Græcia primum inventas ostendit, serendique usum edocuit, terræque excolenda gratia primus boves in Italia junxit: ut habet Auctor libelli de origine gentis Romanæ: idem beneficium acceptum refertur Osiridi, qui Moses est. Evandrum præterea ad artes plurimas & studia Italos instituisse idem Dionysius affirmat; uti Mosem Ebræos instituisse vidimus superius, cum de Mercurio ageremus. Religionum ceremonias in Italia sanxit Evander, templa exstruxit, aras & statuas erexit: Moses sacros ritus Ebræis præscripsit. Nec aliam ob causam cultum Panis, qui Moses est, in illas oras invehisse dictus est Evander, quam quod ex Mosi historia Evandri fabula detorta sit. *Excellentissima justitiæ vir fuisse legitur in memorato jam sæpius Libello de origine gentis Romanæ: eundem Arcadum omnium sapientissimum & fortissimum fuisse Paulanius asseverat: quibus dotibus commendatissimum fuisse Mosem sæpe jam observavimus. Regiam dignitatem obtinuit Evander; rex dictus est Moses à Clemente Alexandrino. Heroibus denique, & Dæmonibus, ac Diis adscriptus est Evander, ipseque ac Carmenta mater aras & sacrificia inter Romanos promeruerunt: quod honore apud alias gentes Moses affectus est. Quæ cum ita sint, verissimum esse patet quod dixit Vossius, nullum fuisse regem, cui proprium fuerit Evandri nomen. Jure quoque Strabonem existimasse liquet, fabulosum esse, quod sermone omnium pervulgatum est, Evandrum in Italiam coloniam Arcadicam duxisse. Sed & nos præterea fictitiam esse personam, ad Mosi exemplar compositam, merito pronuntiamus.*

VII. Penates, Deos Romanorum proprios esse Macrobius significat. De iis autem magna est veterum Scriptorum concertatio. Nigidius & Cornelius Labeo Neptunum & Apollinem esse rentur. Apollo autem Moses est. Verum aliud nobis suadere videtur Virgilius, cum libro Æneidos tertio Penates ab Apolline missos inducit: itaque diversi fuerint ab Apolline. At Varro & Cassius Hemina Deos esse Samothracas affirmant. Fuisse autem in his Mercurium, Bacchum, & Æsculapium, Mosi simulacra, superius à me demonstratum est. Inesse Mercurium indicat quoque eorum effigies, quam ex Timæo proponit Dionysius Halicarnassæus, cum ait fuisse ærea & ferrea caducea. Multi volunt Penates eosdem esse ac Lares. Certe Deos Samothracios cum Laribus nonnumquam confundi, testis est Nigidius apud Arnobium. Ergo in Laribus quoque Mosem habemus. Plures vero distinguunt Lares à Penatibus; & apertissime Plautus in Mercatore. Verum, distinguantur licet, plurimam quoque iis contineri Mosi imaginem deprehendetur. Mercurii, qui Moses est, Lares filii esse dicuntur. Gemini sunt, ut Aaron & Moses. Curetes quoque esse & Dactylos Idæos statuunt Hyginus & Arnobius; Cretenses nimirum, quod Palæstinæ incolæ כרתים dicti sint, ut supra monui, cum de Minoë differerem. Lares Varro Manes esse vult, Maniæ filios, quæ dicitur vulgo Larunda. Apuleius, in libro De Deo Socratis, Larum docet appellari Manem. At nos observavimus in Notis ad Origenem Manem esse Μῆρα, hoc est Damonem. Glossæ Philoxeni: Larunda, δαυμῶν μήμηρ. Ergo Lar est Μῆρ, & Manis, & Dæmon; hoc est Sol, ut ibidem à me notatum est; nempe φωνῆς; idem & Apollo, hoc est Moses, ἰσοεὐνός. Vulgus Lares iterum Deos esse arbitrat. Viales dicuntur Plauto, & in Inscriptione veteri; Compitales Suetonio; unde Compitalia. Græce ἐνοχῆς dicas. Dii porro ἐνοχῆς, sive Semitales, sunt Mercurius & Hecate sive Bivia. Mercurius autem Moses est. Compitalibus aliquamdiu observatum refert Macrobius, ut Maniæ Larum matri pro familiarum incolumitate pueri mactarentur; deinde vero Junium Brutum Consulem, infaustum & cruentum sacrificium abrogasse, pro puerorum capitibus aliorum & papaverum capita offerentem, ut Apollinis oraculo satisfaceret, qui pro capitibus capita postulaverat. Tum addit Macrobius: *Factumque est ut effigies Maniæ suspense pro singulorum foribus periculum, si quod immineret familis, expiarent. Quem ritum suspicor ex Dei mandato profectum, cum per Mosem Israëlitas Ægyptiaca tyrannide janjam eximendos iussit fores sanguine aspergere: Et transibo, inquit, per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus: & in cunctis Diis Ægypti faciam iudicia, ego Dominus. Erit autem sanguis vobis in signum in edibus, in quibus eritis; & videbo sanguinem, & transibo vos; nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero terram Ægypti. Habebitis autem hanc diem in monumentum, & celebrabitis eam solennem Domino*

Hyg. cap. 277.

Eupol. apud Clem. Alex. Strom. 1. Dionys. libr. 1.

Poufan. Arcad.

Clem. Alex. Strom. 2.

Voss. de idol. libr. 1. cap. 22. Strab. libr. 5.

In Penatibus etiam & Laribus later Moses.

Macrobi. Sat. libr. 3. cap. 4. Nigid. & Lab. apud Macrobi. Sat. libr. 3. cap. 4. & Serv. in 1. Æn. Varr. & Hemina apud Macrobi. Sat. libr. 3. cap. 4. & Serv. 1. & 3. Æn. Dion. Hal. 1. 1. Arnob. libr. 3. Plaut. Merc. 3. 1. 7.

Varr. apud Arnob. libr. 3.

Plaut. Mercat. 3. 2. Inscript. Græc. p. 78. Sueton. Aug. cap. 31. Macrobi. Sat. libr. 1. cap. 7.

Exod. 7. 12, & seq.

in generationibus vestris cultu sempiterno. Designari videtur & Moses per Lares illos Permarinos, quibus adem dedicavit in Campo Martio M. Aemilius Cenfor, quam undecim annis ante voverat L. Aemilius Regillus, navali praelio, adversus Praefectos regis Antiochi. Meminit Livius. Permarini sunt *σπανίνοι*, ut habent veteres Glossae Philoxeni; quo nomine Moses per mare Rubrum transitus designatur. In antiquo Maromore Laribus conjungitur Silvanus, & SILVANUS LARUM dicitur; supple, ductor: ut in alia Inscriptione, & apud Macrobius, Hercules Musarum, hoc est, *μουσάρχης*. Atqui Silvanus Moses est. Canina pelle amicum, iisque canis affidet, quem admodum, praeter alios, describit eos eleganter Pseudo-athenagoras: propter Callebem à Mose ad explorandam Palaestinam missum, cujus nomen *canem* significat. Minime mirum igitur si in Aegyptiorum quoque Theologia, quae tam multa à Mose mutuata est, Lares reperiuntur.

Liv. libr. 40.
cap. 52.

Inscript. Grut.
P. 67. & 1070.
Macrobi. Sat.
libr. 1. cap. 12.
Athenag. Erot.
libr. 6.

Multa quae ex historia Mosi in Romuli historiam translatam sunt.
Plutarch. in Numa & Romulo.

VIII. Haudquaquam sane, quaecunque de Romulo prodita sunt, conficta ac falsa esse dixerim. At si fidem sequimur historiae, fabulosa pleraque de eo narrari, contraria multa ac pugnancia comperiemus. Atque id eo credibilis est, quod docuerit non uno loco Plutarchus, cladem Romae à Gallis illatam veterum temporum monumenta ita consumpsisse, ut recentia multa, non praefata solum illa, efficeret ambigua & incerta. Veris autem sic falsa permixta sunt & involuta, ut non aegre tamen possis agnoscere ex Mosiacis promtuaris haec fere provenisse. Res indicium faciet. Filiam Regis, matrem habuit Romulus, à filia Regis adoptatus est Moses, & filii loco habitus. Contra Vestalium & Amulii legem conceptus à matre & editus est Romulus: contra Pharaonis edictum à matre Moses infans per tres menses clam educatus est. Magna in Romulo etiam tum infante apparuit corporis dignitas: elegans in cunis visus est Moses. Fratrem unicum Romulus habuit Remum; Aaronem Moses. In alveo seu scapha Romulus expositus est in alluvie Tiberis fluvii super ripas lenibus stagnis effusi: Moses in hircella jacens expositus est in carectis Nili. Pastoribus natus Romulus diu creditus est: gente pastoritiae rei dedita progenitus est Moses. Gabiis egregie institutum esse Romulum, & literas, Musicam, artem militarem, *ἡ δὲ ἴσα ἡγήταις δὲ γαβόβραις*, & quaecunque generosos pueros scire decet, edoctum testantur Dionysius Halicarnassensis & Plutarchus: *eruditus est Moses omni sapientia Aegyptiorum*. Romulus pastorem vitam egit, perinde ut Moses. Idem afflictis praesto erat, ab iisque graffatorum & ficariorum vim prohibebat: Moses Ebraeos ab Aegyptiorum iniuriis tutatus est. Infidiatus est vitae Romuli Amulius, Mosi Pharaeo. Romulus Amulium sibi infestum obruncavit: Mose manum protendente, maris fluctibus Pharaeo obrutus est. Fratrem Romulus interfecit: Moses Aegyptium percutientem quemdam de Hebraeis fratribus suis. Populum Romanum in tribus, curias, & decurias Romulus discretit, & singulis rectores praefecit, tum & Patrum Senatam instituit: Moses electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicabant plebem omni tempore: tum & Dei iussu elegit septuaginta viros de senibus Israel, quibuscum regendi populi munus partitus est. Romulus Sabinas rapuit, Moses Aegyptios spoliavit. Romulus Acrone victo votum solvit Jovi Fretorio, & in Capitolio templum dedicavit; impetum item Tatii, Sabinorumque repressit, *ἀνατίνας τις θεῶν τὰς πόλεις, & ἰσχυρῶς τὸ δὴ σίστα τὸ σερῶντα, ἡ τὰ παλαιῶν ἀεὶ μὲν ἀποτὴν μὴ ἀεὶ δὴν, ἀλλ' ὁπῶσθαι. προτῆσις ἐν αὐτὸν μανίαις, & οὐκ ἔτι Jovem precatus esse, ut exercitum scilicet, neve collapsas despiceret res Romanorum, sed restitueret. Verba sunt Plutarchi. Tum voti compos templum Jovi Statori condidit, quod monumentum esset posteris, inquit Livius, ejus praesenti ope servatam urbem esse. In Amalecitanis, Dixit Dominus ad Moysen, Scribe hoc ob monumentum in libro Edificavitque Moyses altare. Scribunt Dionysius & Plutarchus, ignis perpetui, Vestaliumque consecrandarum ritum Romulo auctori adscribi. Ignem inextinctum Moses subiectis lignis indefinenter servari iussit, ut est in Levitico. Lituam gestavit Romulus, virgam Moses, Romulum religiosum, *φειδούριον*, rerum divinarum peritum, sacrorum instituentium, templorum, altarium, festorum dierum, & solennium feriarum auctorem & suasorem faciunt Dionysius & Plutarchus, quibus notis quam Mosi similis sit dicere nihil opus est. Romulum coorta tempestate sublimem procella raptum ex oculis hominum ferunt evanuisse, & à Marte patre in caelum fuisse evehctum: Moses in monte Nebo mortuus est, & à Deo sepultus, nec ulli mortalium sepulcrum ejus innotuit. Romulus post mortem in Deorum album relatus est: Mosi dixit Deus, *Ecce dedi te Deum Pharaoni*; & eum praeterea, tanquam Deum, gentes plurimae coluerunt.*

Dion. Hal. l. 1.
Pier. Romul.
Act. 7. 22.

Exod. 12. 11.

Exod. 18. 25, 26.

Num. 11. 16.

Plutarch. Romul.

Liv. libr. 2. c. 12.
Exod. 17. 11, &
109.

Dion. Hal. l. 1.
Plutarch Rom.
Levit. 6. 12, 13.

Dionys. libr. 2.
Pier. Romul.
Horat. Carm.
libr. 3. Od. 3.
Ovid. Metam.
libr. 14.
Exod. 7. 1.